

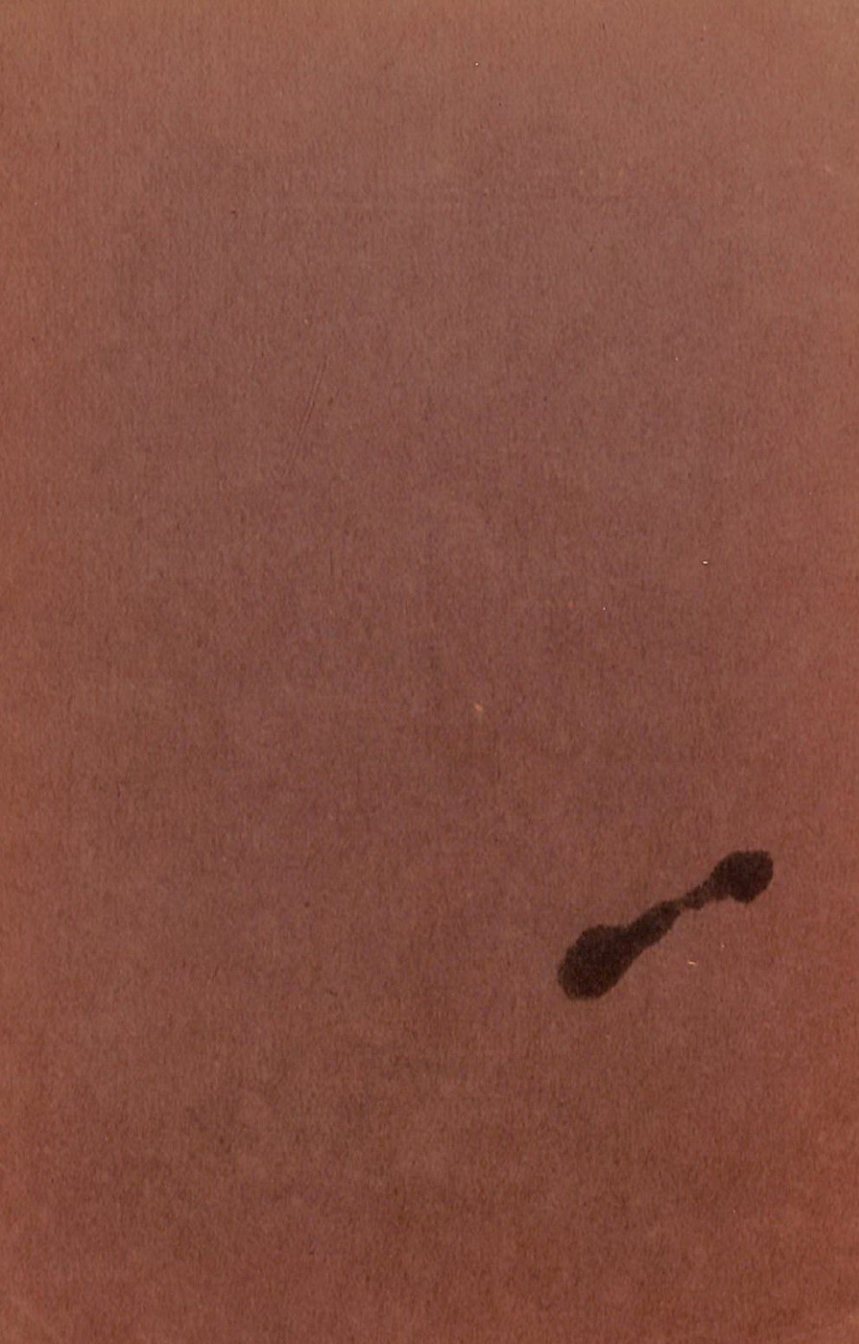
ԼԵՒՈՆ Մ, ԼՈՒՍԻԿԵԱՆ

Ս. ՄԵՍՐՈՎ

ԵՆ ՀԱՅ ԳԻՐԻ ԳԻԼՏՐ

ՄԱՐԶՈՒԱՆ
ՏՊԱԳՐ. ՆԵՐՍԵՍ ԵՒ ՍՐԱՊԵԱՆ
1913

ԼԵՒՈՆ Մ, ԼՈՒՍԻԿԵԱՆ

Ս. Մեսրոպ

ԵՆ Հայ Գիրի Գիւտը

ՄԱՐԶՈՒԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆԵՐՍՏ ԵՒ ՍՐԱԹԵԱՆ

1913

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԵՒ ՀԱՅ ԳԻՐԻ ԳԻԻՏԸ

Մութ պատմութեան մըլուշոտ, հին անցեալին մէջ ընդոստ
Օր մ'հեթանոս ու կարչնեղ ձեռք մը ստեղծող, ձեռք
մ'ըմբոստ

Կոյս խորհուրդի աստղայեւ , արտաբաղձ ալքն անվըկանդ
Դրոշմազըրեց կենսատօք հողին վըրայ արգաւանդ ,
Կամ քանդակեց հարուածով մ'անակնկալ, դիւրաթեք՝
Առաջին բառն , իր բիւնին մըխըրճելով խրոխտ ու սէգ ,
Հսկայ վէմի կարծրընդեր , լայնչի լանջքին վըրայ բիրտ՝
Սերմանելով կաշկանդուած նախամարդուն միտքն ու սիրտ:

Այդ առաջին արգաւանդ ահօսն լոյսին էր նման ,
Որ կը սարսէ՝ չանթահար խաւարը խօլ , անսահման ,
Որու ներքեւ կը սարսուռայ գիշերն ամբողջ մահաքուն ,
Կը ճարձատալ՝ վայրապար , ու կը հիւծի՝ դողդոջուն :
Այդ առաջին արգաւանդ ահօսն լոյսն էր մըլտակայ ,
Շանթերո՛ւ պէս երկնածոյ՝ որ ուղխորէն կը պոռթկայ ,
Մտածումի ու կամքի անեղ հարուածն այդ ներհուն
Չերբապատեց խորհուրդի մահանդձիկ գերութիւն ,

Մեռնող անցեալը կըրցաւ նոր սերունդի ականջին
Հըծծել երգերը հուժկու իմաստութեան և յոյսին ,
Ու ժամանակն ու միջոցն ամբարհաւած , սիգաշար
Ա՛լ չիչխեցին թիւատել , քանդել ամեն զաշափար :
Այդ ա՛յադձուն վարկեանին յուսատորքը երկունքի
Ըստեղծագործ մարդ մ՛հըզօր , դիւցազնօրէն երկինքի
Բարձունքներէն լուսայորդ չոգեր բերաւ գոյունի ,
Ու միաքն հըզօր , թեւազաւ , գլինուած ցոլքովն արիւնի ,
Աստուածութիւնն քընքչօրէն , ղեփիւսի պէս երգելով
Միշտ բարձրացա՛ւ դէպի վե՛ր , անսպասուած , լուսովն :
Բայց պատմութիւնն ապերախտ՝ չանմահացուց իր հերոս ,
Զըսա՛ւ թէ ո՛վ լոյս բերաւ դարերու մէջ բարձրոս ,
Բառերու դրոշմն ու ձեւեր միտքի ազա՛ւ տեսիլքով :
Աստուածներու վերագրեց ինչ որ դարեր բազմհոյով
Աստուածային երկունքի ճիգով մ՛անխոնջ , մըշտարթուն ,
Մըշակեցին բազմեռանդ , անմեռ հանճա՛րն այդ մարդուն :

Ա. քատեաճներն վազեմի իրենց ազնիւ արիւնի
Ըստեղծագործ , կենսայորդ բարախուժին հեւ զանի
Խոհուն քուրմի՛ն աստղերու , Քաղթէացւոյն փոխ տւելին ,
Ու կաւաքնակ Եգիպտոսն ճօխ , տոթակէղ Նեղոսին ,
Յետոյ կարչնեղ , ձեռներեց ծովու որդին՝ Փիւնիկէ ,
Եւ Հելլեպոնեան իմաստուն , հեշտաղբւարձ ցեղն անկէ
Ըստացան զայն զերդ տւանդ մը սրբադոյն , դիցական ,
Խընկարկելու իրենց երգը խորհուրդին՝ բազմերփեան :
Հին Քետացին հանճարեղ , ո՛րքան խըրոխտ ու հըզօր ,
Քաղդէացին աստղադէտ և Ուրարտո՛ւն քաջադօր ,
Ասորեստանն զերդ մատակ տալւո՛ւ մ՛ահեղ , յաղթական ,
Որու անսպաս , ջրլապինդ պողպատ բազուկն ու մական
Մըղեղի՛ պէս ցըրուեցին ըստուկ աղբե՛րն ահաբեկ ,
Բոլո՛րն , բոլո՛րն , մարտագոռ թագաւորներն սրբամերկ ,

Հիր արիւնի ջերմ ուղիներն և լեռնակոյտ դիակներ ,
Բիրտ արշաւներն աւերուն , վլատակներն մահաստուեր՝
Ռազմերգեցին սեպածեւ պալատներու որմերուն :
Աւարներով կանգնեցան կոտորածի Աստուծուն
Ճոխ տաճարներ ոճրագործ ազօթքներով առլըցուն ,
Որոնց ահէն կը սարսին մեհաններն իսկ աննըկուն :
Հո՛ն , բազմարուեստ Եգիպտոսն իր բուրգերը հաստարեւատ
Նըշանագրեց , Փիւնիկէն՝ նաւե՛րը , չահն ու արհեստ ,
Հեղէնն հանճա՛րը միաքին , սէ՛րն դաշներգեց արփածին ,
Ու մարտաշունչ դից փառքերն , անոնց սէրերն մարդկային ,
Հերոսներու իր դափնին , իր ռազմիկներն սըրադէն :
Գալլի կաթովն իսկ սընած սէգ Հըռովմն ալ երկրաչէն
Արէսն երգեց և զրծեց օրէնքն երկաթ առուերով :
Տակաւին Հայը չունէր հերոսներու ռազմաթով
Երգերն գրրի առնելու յաւերժական ձեւն արդար ,
Տակաւին հայ գողար երգերն սոսկ կ'ապրէին օդապար :

Հին աստուածները մեռան , արիւնարբու գուպարի ,
Անոնց տեղ հատ մը մընայ հեղ , զըթասիրտ ու բարի ,
Մահատարած գունդերու , զըրահներու , սուրի տեղ
Նոր մի բանակ երեւցաւ ուսին բարձած խաչն անգեղ ,
Ու բարութեան անունով զըրոհ տըւաւ ուղիսօրէն . . . :
Սոսկո՛ւմ , սոսկո՛ւմ . խաչերու ներքեւ սուրն էր ապօրէն ,
Որ կը թաքչէր նենգամիտ ու մահաչո՛ղ , անարդա՛ր ,
Կ'ուզէր առնել հին կըրօնն հերոսներու հրաշայիտ ,
Կ'ուզէր խըլել երգն ահեղ Սոսիներու անտառին ,
Կ'ուզէր բամբլուն ու թըմբուկ յաւերժօրէն դադարին ,
Կ'ուզէր քանդել մեհաններն ճոխ գանձերով ակաղձուն
Կ'ուզէր այրել գիրքերն ուր իմաստութիւնն հին դարուն
Եւ պատմութիւնը կ'ապրէր հայրենի սուրբ յուշերուն ,
Կ'ուզէր առնել կենսատուք , ճոխ հանդէսներն բորբեռանց ,

Ուր տոհմիկ սիրան ու հաւատքն կը մարմնանար արզաւանդ,
Կ'ուզէր խրլել նըւագները տօներու, խինդն ու պար,
Ուր ծիծաղի ձայնին հետ կեանքն ու պայքարն կը զոհար,
Կ'ուզէր դադրի մըկունդխաղն ու արշաւներն սըրավաղ,
Կ'ուզէր խնդդել արփաւետ կեանքն ամման մէջ աննխաղ,
Դիակներու, արիւնի, անմեղ զոհի անըսպառ,
Աւերներու, մոխիրի վըրայ կերակը նոր տաճար,
Այլուներ բարբառնջել օտար լեզուով մ'անհաղորդ,
Եւ անձանօթ Աստուծոյ պաշտամունքներ ձեւել խորդ :
Սէգ Տարօնի աստուածները մըշտապատ՝ սարսեցան,
Պայքարեցան կինսաքաղձ, շանթերու պէս հրահոսան,
Բայց տաճարները ինկսին մարմարակիրտ, ձիւնագեղ,
Աղաւթները մեռան, սուրն հալածեց ամեն տեղ,
Ըսպառեցաւ սըրբաշէն ատրուշանին մէջ կըրակ,
Եւ անտառներն դիցանուէր եղան անսուրբ, աւերակ...
Եւ աստուածները գացին, զընաց Վահագն, Անահիտ,
Ու ոսկեմայրն սէր-Աստղիկ լըքեց իր գետը վըճիտ,
Ուր մըշտապատ լոգանքով կ'ուռգէր հոգն հայրենի :
Նիւթը ինկա՛ւ, բայց հողին մաքառեցա՛ւ քաջարի :
Անլուր ոճիրն այդ լըռիկ, ու տառապանքն անարդար
Այսպէս տեւեց դար մ'ամբորջ, փորձառութեան երկա՛ր դար,
Մինչեւ քընքուշ Ս. Մեսրոպ իր դառն փորձով համոզուած
Ըզգաց ցեղին կոտորանքները խորախոր, վըշտայած,
Պէտք էր ջամբել աղնիւ լոյսն գլխակցութեան, հաւատքի,
Պէտք էր նետել՝ արտաքին, պատիր ձեւերն փանաքի,
Դիտակցութի՛ւնը ջամբել սոսկ հայ խօսքով ընտանի,
Փաթթել վէրքերն, ներարկել կենսատուք շունչ կենդանի :
Դարմաններն այդ թունալի զոր օտարներ մեղ բերին
Բանակներու հեղձուցիչ փոշին հետ և սուրին,
Կըրնար նոյն իսկ մահացու թմբկի՛րը տալ հայ ցեղին,
Պէտք էր պատնէշը կանգնել օտարութեան հեղեղին :

Սուգեց միտքի ռահվիրան խորաթափանց իր աչիւր ,
Վերն անըստոյգ եթերի անգայտ ալքերն արփաջեր ,
Հայրենաբաղձ իր քայլերն ուղղեց օտար հորիզոն
Պըրպըտեալու հին գիրքերն իմաստութեան գեղաձօն :
Հո՛ն , Ասորի երկրին մէջ , կամարի տակ հոյաչէն ,
Որմերու մէջ մըթընշաղ իմաստութիւնն մարդկեղէն ,
Ու միաքի կեանքն դարաւոր չըղթայական կը խորդայ :
Հըսկայական , լայնալիճ դարակներու լանջքին վրայ
Վհհ կուտութիւնն հեթանոս , հին արուեստին գեղափունջ ,
Հին հաւատքներն ու աւանդն հերոսներու ռազմաշունչ ,
Հին մօզութիւնն , Աստուածները բազմառանգ , քինախանձ ,
Գիւտերն ամեն հանճարեղ միաքի՛ բեղղուէն , բազմազանձ ,
Կըղմինարերու հըրաթուրժ լանջքին վրայ բեւեռուած
Կը նիւհեն տակն փոշիին , չըղթաներով վայրայած ,
Ու կը ծիւրի՛ն դարերու յօրանջումէն պարտաւսած :
Կարծես գետինն հիմերէն կը սահմըռկի կը սարսուտ ,
Մըտածումի ծանրութեան ահեղ բեռին տակ հըսկայ :
Կամարներն այդ բարձրընդեր իրենց երախն մըթընշաղ
Դեռ կ'ընդլայնեն ընդգըրկել , ու գմբեթներն ամպախաղ
Խորհուրդի յորդ պոռթկումին տակ մըրըրկոտ ու աննիւթ ,
Կ'ուզեն կարծես տեղի տալ , Ե. հըրաբորբ , հոսանուտ
Հըրդեհումն այդ անտեսիլ կ'ուզէ սարսել՝ չըղթաներ ,
Գանդել խոսքն , անտաշ նիւթն , գըրել աշխարհն ու եթեր ,
Սաւառնիլ հո՛ն , ուր արդէն ըմբստ միտքերը մարդոց
Թեւատըաց ելլելով բերին զիրենք բանսն այդ հոժ :
Հո՛ն , հընութեանց այդ բոյնին մէջ մոռցըւած կը կենար
Հայ գիրի տիպն ու ձեւեր դերդ համր , անլար մի քընար :
Դանիէլեան այդ գիրերն — որպէս մինչ ցարդ են կոչեր —
Չեղան քընարն աղուաձայն ուր հայ բարբառը հընչէր :
Ո՛չ Պղտատոսն հըռետոր՝ կըրցաւ խորհուրդ տալ իրեն ,
Եւ ո՛չ հըմուտ Եպիփանն արածնուեցաւ երկինքէն

Ապրիլ այճառն որ օգնէր հայ հանճարի երկունքին :

Երկինք ուղեց զայն ձօնել լեռներո՛ւն վրայ հայրենի ,
Դարբնել ձեւերն հրաշափառ տո՛միկ սիրալ մէջ արի ,
Ու լոյսերով թաթաւեց բիրտն անոր յոգնաբեկ ,
Որ հայրենի Աստուծուն զարծուց քայլերը անթեք :
Հին Աստուածնիրը ահազ գորովագին ներկայն
Բժբոսա զաւելի ուժացումն հին հաւատքէն լուսածին ,
Հայրենիքի պաշտպանները պաշտելի բորբոսանդ ,
Անգամ մը ալ արթնցան կանգնել հայր քարուքանդ
Ու Բալուխ (*) բարձրագիր բերդն ամայի , ժայռամբարձ ,
Ուր կը ճըգնէր Ս. Մեսրոպ մութ փապարին մէջ անպարծ
Կարծես Սինա մըլլար ուր մարդ կը խօսի առ Աստուած ,
Իմաստութեան լոյսերովը օծուեցաւ լուս ու սար ,
Ու գէջ անձաւն մըթասքող , որու դէրան՝ դողահար՝
Կը սարսուռային վարդենին ու ցախերը գետնամած՝
Արշալոյսի հանգունակ լոյսի թովքն էր սրբարբարծ :
Տեախքի մէջ ամբասիր միտքի ազնիւ վերայման՝
Տակաւին ինք կ'երկնէր միշտ : Ու մողէս մ'որ կուգար ման
Դալուկ ձեռներն կը լիզէր , զերդ յորդառառ պաղպաջուն
Ալբիւրն լոյսին ու յոյսին : Հո՛ն , աղուութեւ մի թընչուն
Եկեր լուս զինք կը զիտէ : Ճըպուռն է որ դեռ կուլայ ,
Ու հողն ազնիւ , արդատանդ՝ բիւրեղ , յատպիս , չափիւղայ ,
Իր արդունքներն չիթ առ չիթ կը քըրարնի տամիօրէն ,
Եւ գէջին մէջ բուսաբորբ յուսթի կանաչն որմերէն
Դուրս կը խուփէ , կը խայտայ , ու կը սարսուռ հեւի հեւ :
Կ'անցնի ուրուրն ու ծիծառ , կ'անցնի Աստուածը հայուն ,

(*) Թէ Ս. Մեսրոպ ո՛ւր կը գտնուէր գիրի ձեւերը ստեղծագործելու հոգեկան ամենարուսն ճգնաժամի պահուն՝ խնդրական ըլլալով հեւտեւած եմ պարզ աւանդութեան որ աւելի բանաստեղծական է ինքնին :

Ու լոյսերով առլըցուն , տեսիլներով առլըցուն ,
Դեռ ինք կ'երկնէ ու կ'երկնէ միաքի աշնիւ վերացմամբ :
— Անցնող կրօնունին բարձրերէն ու ծիծեռնակն հապըշտապ
Տակաւին հո՛ն կը տեսնեն երկունքն հայուն հերձիրան ,
Տառապանքէ ալլայլա՛ծ , խաչուա՛ծ հողի՛ն իսկ վրբան՝
Ուր Վահագնի ոսկեծոյլ քաջամարտիկ ասարծուն
Հայը մարմինն կը ձօնէր հրօկայակերտ , քաջազուն ,
Եւ իր զընդերն պողպատէ՛ յորդ ուժերով ակազձուն :
Տակաւին հո՛ն են մասունքն , սուրբ հողերուն իսկ վրան ,
Տառապանքէ ալլայլա՛ծ , խաչուա՛ծ հայուն հերձիրուն :
Անցնող կրօնունին բարձրերէն ու ծիծեռնակն հապըշտապ ,
Եւ հայորդի՛ն հարածուա՛ծ , յոգնա՛ծ , ծիւրա՛ծ , վըշտատա՛պ
Կ'ըզձան տեսնել լոյսն ազու այդ տեսիլքին դիւթական ,
Բուրիկ անոր հոգւոյն խունկն արատասուաթմբ , կաթողին... ,
Բայց հոն աւա՛ղ որ չըկան փրկիող հաքերն հայ Ասածուն ,
Չըկան լոյսերն այն ազու թովչանքներով առլըցուն : —
Ու ժամանակը կ'անցնի , կ'անցնի Աստուածը հայուն ,
Ու լոյսերով առլըցուն , տեսիլքներով առլըցուն
Դեռ ինք կ'երկնէ ու կ'երկնէ միաքի վըճիա վերացմամբ ,
Կուսայ իր միաքն ու արիւն , կուսայ իր կեանքն ու աւրն ,
Կերտելու զերդ ջինջ տեսիլ Ա . Ե . Է . Ը . Ի . Ո . Ի .
Ա՛լ կ'ամպրոպի իր հոգին զերդ հրարուղիս մ'աննախորդ
Դիրերն ա՛լ ձեւ կը զգենուն , կ'ըլլան ձեւեր թրխայորդ :
Բայց պէտք էր գեւ որոնել ազնիւ դարձերն զիրերու ,
Պէտք էր գրլիկ ցամաքներն , անցնիլ ծովերը հետու ,
Պէտք էր գըննել տակաւին Սամոս(*) կըզլին «բարձր ի ծով» ,
Ուր պաղպաջուն ջուրերու եղերքն ի վար տամուկ , զո՛վ ,
Մորենիներ կը յառին կաթնասողիտակ աչերով ,

(*) Ըստ Խորենացիի Հռութանոս Սամոս կըզլին մէջ առանձնացած էր , թէեւ շատ աւելի հաւանական է որ ան կը բնակէր Սամոսստ քաղաքը , Կփրատի վրայ :

Սարերու մէջ, երկայնքին սորսորհերու քաղցրահով
 Յուսիսի հունձքերն ու խաղողն կարմրացողուն, բեղմնաւոր,
 Կը ծափհարեն զինիի ցընծուն ծիծաղն, պարն աղւոր,
 Որ հովերու թիւին վրայ կը վարակուի ամեն անդ,
 Ծովն ամենի, փրփրերախ, կուգայ յուշիկ, լայց ահեղ
 Համարյր զընկ, Հերայի սասակամախանք, սիգստորանձ
 Սառուածուհուն սաճարի աւերներուն զեանսմամբ :
 Հո՛ն պակշտ սէրն երգեցին Կէսպատրան, Անասին,
 Հո՛ն, ուր սուսերն թնախանձ եղբայրներու արիւնին
 Թաթախուեցա՛ւ դաւաճան, հո՛ն ուր զօրքերն Պարսկական
 Յայն բազուկէն ընկճեցան, հո՛ն ուր փառքերը ա՛յնքան
 Հողովուեցան, ու ա՛յնքան փառքն ու ամօթն ու աւեր
 Եկան, անցան զերդ ալիք ու լլակցին առյաւեւ,
 Հո՛ն, յուշերու մէջ փառքին, աւերներով պաշարուած,
 Փայրալանքովն երերուն բացուերներուն տարայած,
 Նըրբաճաշակ, վայրահակ զբլուխ մը կար առանձին,
 Հըռուփանսն՝ որ արւաւ հայ գիրի ձեւը վերջին :

Գործնաշուք քամիներ ցուրտ, ձիւնահոծ Հայաստան
 Մոգական հեշտ զօրութեամբ գեղերվներ են դրախտանման
 Ամպախաղաց սէգ սարերն կենսատուքոր գարունէն
 Իրենց հերձոտ, ժայռմբեր գաղաթները կը պըճենն,
 Եւ անտառներն անթափանց, ստուերահոծ՝ կ'արթըննան
 Լերանցլանջքին լաքճրաքերձ՝ զերդ մօրճ բուրդեր գիւղա-
 կան :

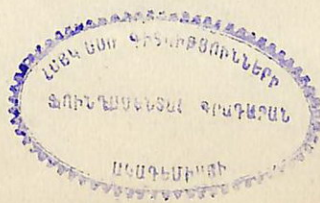
Գեան անհրել կը բախի իր ափերուն գրքկարաց
 Զինի մորուտ, գահավէժ հեղեղներէն զինուկցած :
 Մայր բնութեան շունչն է սաք որ հողին մէջ կ'ողորի,
 Կեանքն է, Զատի՛կն, Յարութի՛ւնն է չնորհաղարդ ու
 լարի :
 Այն առաւօտն արիաճեր՝ աշխէտ ձիւս մը վրայ

Թեթևագլուտ սուրհանդակ մ'էջմիածին կը սուրայ :
 Զերդ հսկայ օձ մ'արահաւան ննզ ոլորուն կը սողայ ,
 Լեռան ժուռուտ եզերքէն ուր ձին հազիւ կը խաղայ
 Ու մերթ կ'իջնէ խորախոր անդունդներուն մէջ սարին
 Ու կ'անհատի առյաւէտ ծրխանքին մէջ անտառին :
 Ան կը սուրայ : Անաստ ձին ալ փրփրերաւ կը սուրայ ,
 Կը զգայ խայտանքն հոգիին զոր կը կրէ իր վրայ :
 Ան կը սուրայ ցանկելով բուռ բուռ վարդերն ժըպիտին ,
 Ծափն ու պարերն խնդալիս՝ գիւղակներու խակ յետին :
 Զիտն պայտին հարուածէն մէն մի քաղաք կը թրնդայ ,
 Գլնացքն անոր զերդ ասուպ մը չողջողուն , լուսննայ ,
 Ուրախութեան ցոլքերով կը աղագորէ իր ճամբան ,
 Գիրի գիւտի աւետան կը վարակէ իր բերսն :
 Եւ ուղիս պէս յորդածուփ , ու ծովի պէս անսահման
 Աշխարհը հայ կը սարսուռայ խնդի տենդով մ'անընման
 Հայ կեանքն ամբողջ ոտք կ'իկէ , աէրն ու ծառան իր հլու ,
 Կրկայ թափոր մը հըսկայ՝ օրուան հերոսն յարգելու :
 Ոսկեճամուկ զգեստով ու սուրն կապած իր մէջքին
 Եւ սուր շողովն թըխաղեղ , արծըւարի իր աչքին՝
 Կուգայ Պարթև Ս . Սահակն բերկրանքներով սրտարած :
 Կուգայ իշխանն Վառամշտպուհ , հայրենաչէն , փառապանծ ,
 Որու խաղաղ օրերուն , արշալոյսի հանգունակ ,
 Սահմանուած էր լոյս տեսնել միտքի այս վեհ յաղթանակ :
 Նախարարներն ալ կուգան , աստանիկներն յաղթութեղ
 Մետաքս , բննիզ , ոսկեհուռ զգեստներով գունագեղ ,
 Մըրըրկարաշ , աստոտուն նըժոյզներով բորբեռանդ ,
 Որոնց պայտէն մեծազգորդ կը ցայտէ հո՛ւր , ամպ ու շանթ :
 Խումբն ոսկեհիւս ծամերով իշխաններու դեռատի
 Զերդ ծիածան կը չողայ ու զերդ թարմ վարդ կը ժըպտի ,
 Կուգան , բոլորը կուգան կաղմկ թափորն այդ մեծղի ,
 Կուգայ Գողթանը երգիչ աստուածներու վաղեմի ,

Ուր լամբիոի ձայնին հետ աւանդութիւնը կ'ապրէր ,
 Զերմ սրանբու մէջ ցընծուն թըրթումներով դիցանուէր ,
 Ուր զրմբուխտի հասկակուռ ճոխ ողկոյզներն կ'երգէին ,
 Ուր կ'երգէին խօս պարերն , ծիծաղը վառ գինիին ,
 Կարմրացողուն որթերու ճոխ , նըրբուղէշ դալարին ,
 Ըստուերներու հոծ կըրծքին կ'երգեր թըմբուկ , կ'երգէր վին :
 Կուգան Սիւնիքն լեռնական , հեղեղի պէս գահալէժ ,
 Մարտի մէջ յաղթ , ժայռակէրտ , թըշնամանքի՝ քինալիւժ ,
 Անմառչելի ժայռերու , սարերու վրայ հարազատ՝
 Այծեամներու պէս թեթեւ լեռանց որդին այդ աղատ ,
 Բընութեան պէս խըստամբեր եւ անոր պէս պարզ , վայրադ ,
 Անպարտելի , կոյս ու թարմ , իր լեռներուն հանդուեակ ,
 Ուր շանթին հետ կը խաղան , վիհերուն մէջ կը սողան
 Տերեւին հետ կը սարսուռն , ու ցօղի պէս կը շողան :
 Կուգայ Տարօնն դիցանուէր , մըշուշապատ , սէգ Տարոն ,
 Որու որդին էր Մեսրոպն ալ հանձարեղ ու ըզզօն ,
 Արքունականն ու կըղեր , միաքի մըշակն փոյթեռանդ ,
 Վաստակաւորն ալ արդար մայր հողին ճոխ , արգաւանդ ,
 Արհեստաւորն ալ կուգայ , ծերն ու տղա՛քն արեղծին ,
 Ամենն , ամենն ալ կուգան արքայական հանդէսին ,
 Մինչ հայունին արիաջեր , կայտառ գեղջուկը դաշտին
 Ծամբու երկայնքն է կեցիր , ցախերու մէջն ու ետին :
 Ամենն , ամենն ալ կ'երթան մեծափարթամ հանդէսին ,
 Կ'երթա՛ն , կ'երթա՛ն ամենն ալ , աէրն ու ծառան միապին :
 Փող ու թըմբուկ խնդագին եւ աղուածայն բամբիւս վին ,
 Կ'երգեն շանթերն ու մըրրիկն խմաստութեան հայ ցեղին :
 Տաճարներու մըթասքող գըմբեթներուն տակ լըւին ,
 Հայ ցեղն ամբողջ կը տօնէ այսօր Զատիկ մը կըրկին :
 Խորաններէն սըրբատաշ աւետարանը միւս օր
 Պիտի կըրնայ տալ հայուն ճշմարտութիւն կենսածոր ,
 Պիտի թընդան գըմբեթներն աւետարանն հայտատու ,

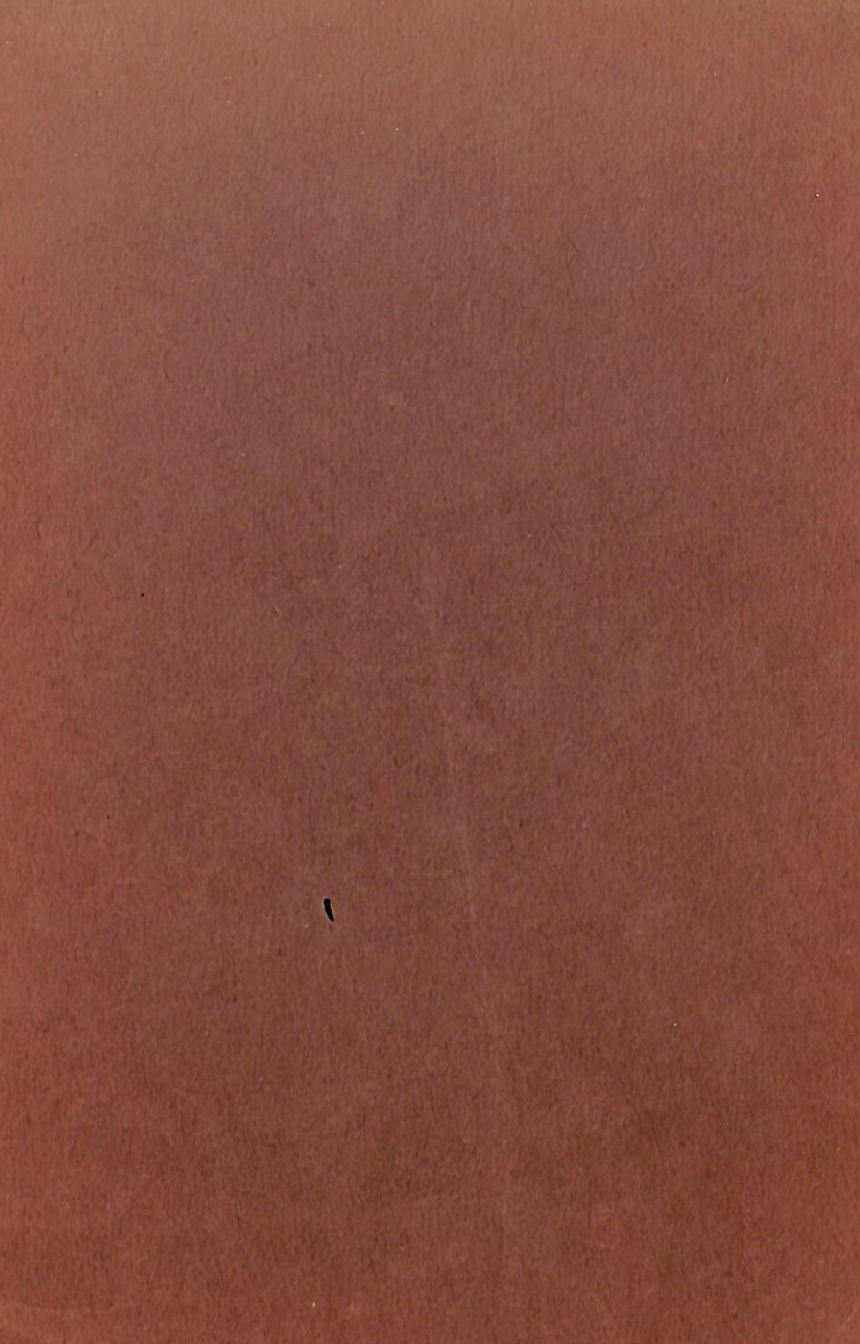
Պիտ' երգելի ալեկուն հայ հաւատարմն սրբապետ ,
Պիտի ծաղիկի հայ հոգին գիտակցութիւն թերթ առ թերթ
Հայրենիքի դրախտական սուրակին մէջ կենսաւետ :
Հայն պիտի գիր ունենայ և զըպրտութիւն բազմաբուռտ ,
Ուր տոմարի սիրան ու հոգին , կեանքը պիտի բարախէ ,
Ուր միտքը հայ' կենսայարգ իր հուր տենջերը առդէ ,
Վաղն անձանօթ գիւղականին մութ , մոռցուած անկիւնէն
Լոյսի աղնիւ բեղմնաջան ռանգիրանէր պիտ' ձօնեն ,
Վաղն ստրուկները հըլու' խմստութեան գանձերէն
Իշխաններու հաւատար ճօն բաժիններ պիտ' առնեն ,
Տառանպանքի թակ ծըռած ո՛վ վըշտակո՛ծ հայսրդի ,
Այսօր տօնն է քու Զատիկին , ուր ձերբազերծ կ'ազատի
Հայ ցեղն , հայ միտքն ու հայ կեանքն օտարութեան չըղ-
թայէն :

Իսկ դո՛ւ, օտար, հեղգ աղբուկ, կըբայրատաղան դու կայէն
Թէեւ Պաբսիկն յաղթեցիր, արեւորդին թուրտարր ,
Որու ուղիւն ճըւռնչեց եօթն օր Վասիսը զալար ,
Թէեւ կըրցա՛ր նըւաճիկ նոյն իսկ Հըռովմն յաղթական
Միտքի անպարա զօրութեամբ անգոսնելով իր մակուն ,
Վատասերած , անարժան յաջորդն աղնիւ քու ցեղիդ ,
Իշխումի հին երազով առդորուած , դո՛ւ , սեւամիտ ,
Օտարօտի , չահախանձ , վատո՛ւժ կըղեր կեղծարար ,
Շինականի մ'երազէն յաւերժօրէն պարուեցար :
Այն սր ժիր , վեհ ու արդար վաստակաւորն էր հոգին
Եղաւ հերոս մը հըզօր , միտքի անպարա քաջօրդին ,
Ու բարձրարեւծ , գահալէժ , սեպ լեռներու կոյս լանջքին ,
Երկնախարիտ ժայռերու փաղարին մէջ առանձին ,
Նըկո՛ւն , յոգնած , դալկահա՛ր , բայց անսկըն՝ զ'երանդօր'
Դէպի աստղերն մըլտըրճուն նայուածքներու լուսածոր
Մէկ թարթախալն հրրացայտ յաղթահարեց քեզ յաւէտ . . .

[12.]

12.

A ¹¹
59692

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220059692